

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента,
завідувача кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Жейнової Світлани Сергіївни на дисертаційну роботу
НЕГРІЙ Ольги Іванівни

**«Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок
надзвичайних ситуацій»**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність дослідження. Подане до розгляду дослідження О. І. Негрій на тему «Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій» є актуальною і своєчасною науковою роботою, що зумовлена багатьма суспільно значимими викликами сучасності та нагальною потребою наукового супроводу освітніх процесів у системі дошкільної освіти. В умовах надзвичайних ситуацій, зокрема повномасштабної війни в Україні, діти раннього віку стають вразливими до травматичних впливів через психофізіологічну незрілість та високу залежність від дорослих. Відсутність системної педагогічної підтримки може призводити до порушень емоційного розвитку дітей, а також ускладнювати процеси їх адаптації та соціальної інтеграції.

Здобувачка вичерпно та повно обґрунтовує актуальність теми дослідження. Відтак стверджуємо, що проблема наукового пошуку О. І. Негрій є своєчасною та заслуговує на схвалення. Теоретична та практична значущість окресленої проблеми визначила беззаперечність актуальності дисертаційної роботи, що може мати прямий вплив на освітню практику, розвиток професійної підготовки педагогів та державну політику у сфері дошкільної освіти.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та є складником комплексної наукової теми «Соціально-педагогічна підтримка особистості в умовах мінливого сьогодення» (державний реєстраційний номер № 0124U002623). Тема дисертації затверджена Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 5 від 29.11.2022 р.), тема дисертації уточнена (протокол № 2 від 25.09.2025 р.).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній апробації методики педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій.

Структура роботи відображає послідовність розв'язання основних завдань дослідження і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (292 позиції, із них – 92 іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 357 сторінок. Основний зміст викладено на 178 сторінках. Роботу ілюстровано 9 таблицями та 18 рисунками. Висновки, як за розділами, так й загальні, логічні, науково коректні і базуються на проведену аналізі фактичного матеріалу, представленого у роботі, та відповідають заявленій меті і завданням.

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів. У запропонованій до розгляду роботі авторкою згідно поставлених завдань успішно здійснена експериментальна апробація авторської методики педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій (зокрема повномасштабної війни в Україні), що складалася з трьох взаємопов'язаних етапів: підготовка фахівців/сімейних консультантів (етап 1); робота з батьками (етап 2); робота з дітьми раннього віку (етап 3). Вважаємо за доцільне зауважити, що кожний розділ дисертаційної роботи О. І. Негрій містить свою наукову значимість, слугує дослідницьким підґрунтям для наступного розділу. Завдяки логічному зв'язку і послідовності викладення змісту дослідження, сформульовано цілісне та системне теоретично-практичне педагогічне дослідження, вагомість якого підтверджується використанням авторкою широкого спектру методології, що створює можливості для розв'язання проблеми педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок НС.

Отримані положення дослідження розширюють можливості науково обґрунтованої педагогічної підтримки дітей раннього віку, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, та педагогічного супроводу їхніх батьків або інших законних представників, що забезпечує підвищення ефективності освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, сприяє стабілізації емоційного стану дітей, полегшує їх адаптацію до нових життєвих умов та створює передумови для гармонійного розвитку особистості в умовах кризових ситуацій.

Практичне значення. Наукові результати здійсненого дослідження відповідають вимогам до кваліфікаційних праць, мають вагоме практичне значення та знайшли своє відображення у розробці й впровадженні: методики педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій; методичних рекомендацій для батьків та осіб, які їх замінюють, спрямованих на стабілізацію емоційного стану дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій; вибіркового освітніх компонентів, впроваджених у практику освітньої діяльності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького: «Педагогічна підтримка родин, постраждалих внаслідок воєнних дій» (2023-2024 н. р.; 2025-2026 н. р.) та «Сучасна теорія та практика розвитку та виховання дитини раннього віку» (2024-2025 н. р.). Отримані результати можуть бути

використані у практиці закладів дошкільної освіти, у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, а також у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Достовірність отриманих результатів. Достовірність та новизна результатів дослідження обґрунтовується дисертанткою у низці наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. а повнота їх викладу представлена в опублікованих працях. Дисертація має завершений характер: сформульовані висновки повністю відповідають поставленим завданням та підтверджуються результатами теоретичного аналізу й емпіричного дослідження. Матеріал подано з дотриманням логіки наукового викладу, без суперечностей та змістових повторів. Аналіз дисертаційної роботи свідчить про дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності. У роботі коректно використано наукові джерела, здійснено належне посилання на праці вітчизняних і зарубіжних науковців, відсутні ознаки плагіату, фабрикації або фальсифікації результатів. Перевірка дисертаційної роботи на наявність запозичень засвідчила високий рівень унікальності тексту, що підтверджує самостійний характер дослідження та дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Окремі недоліки, виявлені нами в роботі, не є, на нашу думку, значущими для загальної позитивної оцінки.

Публікація основних результатів дисертації. Результати досліджень, згідно до вимог дисертацій доктора філософії, достатньо повно опубліковані у наукових виданнях. Робота апробована на конференціях всеукраїнського та міжнародного рівнів. Основні матеріали дисертаційної роботи опубліковані в 20 наукових публікаціях, з яких 1 – у виданні, яке включено до наукометричних баз Web of Science та Scopus, 9 – у фахових виданнях, 6 – публікацій апробаційного характеру, 4 – у матеріалах конференцій, а їх зміст достатньо повно відображає основні результати дослідження, розкриває важливі теоретичні і практичні аспекти вирішення досліджуваної проблеми.

Ряд зауважень, висловлених на етапі експертування, дисертанткою були враховані і усунуті. Разом з тим, висловимо думку про дискусійні положення та зауваження на етапі рецензування.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

1. На нашу думку, доцільним є посилення практико-орієнтованої складової дослідження шляхом розроблення окремого методичного посібника для батьків та вихователів закладів дошкільної освіти, у якому було б систематизовано алгоритми, рекомендації та варіативні моделі застосування «Українського рюкзака підтримки» (англ. «Ukrainian Support Backpack») в різних умовах освітнього процесу та сімейного виховання з урахуванням його потенціалу щодо

сприяння стабілізації емоційного стану дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій.

2. У тексті дисертації аспірантка наводить прізвища та ініціали науковців мовою оригіналу, проте окремі прізвища (с. 24; с. 27; с. 42-43 та ін.) подано українською мовою. На нашу думку, доцільним було б забезпечити уніфікацію подання прізвищ науковців з метою дотримання єдиного стилістичного підходу в оформленні наукового апарату дослідження.

Разом з тим, зазначені зауваження не мають принципового характеру та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Висновок щодо дисертаційної роботи. Проведений аналіз дає підстави констатувати, що дисертаційна робота «Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій», представлена Негрій Ольгою Іванівною, є цілісною, самостійною, завершеною роботою на правах рукопису, яку виконано на актуальну тему з використанням наукових методів дослідження. Робота характеризується чіткістю змісту, містить науково обґрунтовані науково-теоретичні результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувачки та достатньо повно представлені у наукових працях. Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. та «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 року, а її авторка – Негрій Ольга Іванівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Світлана ЖЕЙНОВА